

LR aplinkos ministerijai

Siunčiama el. paštu: info@am.lt

Aplinkos viceministrui**Kęstučiui Šetkui**

Siunčiama el. paštu: kestutis.setkus@am.lt

Gamtos apsaugos politikos grupės vadovui Algirdui Klimavičiui

Siunčiama el. paštu: algirdas.klimavicius@am.lt

Gamtos apsaugos politikos grupės**vyresn. patarėjui Džiugui Anuškevičiui**

Siunčiama el. paštu: dziugas.anuskevicius@am.lt

Gamtos apsaugos politikos grupės**Vyriausiajai specialistei Kristinai Kavaliauskaitei**

Siunčiama el. paštu: kristina.kavaliauskaite@am.lt

PASTABOS

**LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRO 2023 M. GRUODŽIO 12 D.
ĮSAKYMO NR. D1-406 „DĖL DETALIŲ VĖJO ELEKTRINIŲ REIKŠMINGO
NEIGIAMO POVEIKIO PAUKŠČIAMS IR ŠIKŠNOSPARNIAMS KRITERIJŲ,
REIKŠMINGO NEIGIAMO POVEIKIO PAUKŠČIAMS IR ŠIKŠNOSPARNIAMS
PREVENCIJOS IR MAŽINIMO PRIEMONIŲ TAIKYMO IR TYRIMŲ
REIKALAVIMŲ APRAŠO PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO PROJEKTUI
2024-09-10**

Asociacija „Kraštovaizdis“ (toliau – ir Asociacija) susipažino su 2024 m. rugpjūčio 26 d. registruotu Aplinkos ministerijos parengtu projektu (Reg. Nr. 24-13960) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/8cd3057063a811efad96fef38de4d94a?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=91e9d02a-5861-40a9-b02d-d7734d665fd6>, kuriuo numatoma keisti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2023 m. gruodžio 12 d. įsakymą Nr. D1 - 406 „Dėl Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašo patvirtinimo“ (toliau – ir Projektas), ir teikia savo pastabas.

I. DĖL ĮSAKYMO PROJEKTO 2 PUNKTO. TEISĖS AKTO GALIOJIMAS ATGAL

Projekte nurodoma:

„1. Pakeičiu 2 punktą ir jį išdėstau taip:

„2. Nustatau, kad Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašas netaikomas planuojamos ūkinės veiklos atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir planuojamos ūkinės veiklos dėl poveikio aplinkai vertinimo procedūroms, pradėtoms iki šio įsakymo įsigaliojimo, išskyrus atvejus, kai taikyti jį pageidauja planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūros organizatorius“.

Pagal tokią formuluotę teisės aktą priėmęs subjektas palieka teisę priimti sprendimą kuri teisės aktą taikyti, tretiesiems asmenims. **Tai prieštarauja Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymui, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymui ir kt.:**

- Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnis „Teisės aktų įsigaliojimas“ numato: „4. Teisės aktai, keičiantys ar nustatantys naują ūkio subjektų veiklos ar jos priežiūros teisinį reguliavimą, paprastai įsigalioja gegužės 1 dieną arba lapkričio 1 dieną, tačiau visais atvejais ne anksčiau kaip po trijų mėnesių nuo jų oficialaus paskelbimo dienos. Ši nuostata netaikoma, kai teisinis reguliavimas nustatomas arba keičiamas pagal Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytus įpareigojimus, Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių reikalavimus, taip pat kai nustatomas ūkio subjektams palankesnis teisinis reguliavimas.“
- Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymas (įstatymo redakcija nuo 2005 m. liepos 12 d.) reglamentuoja planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą, taikomos procedūroms, pradėtoms įsigaliojus

šiam įstatymui. „Poveikio aplinkai vertinimo procedūros, pradėtos iki šio įstatymo įsigaliojimo, baigiamos pagal tuo metu galiojusias teisės normas.“

- Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11 straipsnių ir įstatymo 1,2 priedų pakeitimo ir papildymo įstatyme nustatyta, kad „Poveikio aplinkai vertinimo procedūros, pradėtos iki šio įstatymo įsigaliojimo, baigiamos pagal tuo metu galiojusias teisės normas“.

Pažymime, kad ydingi samprotavimai dėl teisės akto galiojimo sudarytų teisini neaiškumą kontroliuojančioms institucijoms. Priimamas teisės aktas jo pakeitimas turi įsigalioti po 3 mėnesių, o pradėtos PAV procedūros turi būti tęsiamos pagal tuo metu galiojusį teisės aktą.

Prašome įvertinti pateiktus argumentus ir išbraukti žodžius „išskyrus atvejus, kai taikyti jį pageidauja planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūros organizatorius“, nes nustatyti kokių teisės aktu vadovautis yra teisės aktą leidžiančio subjekto prerogatyva, o ne trečiųjų asmenų. Taip pat nustatyti šio įsakymo įsigaliojimo datą – gegužės 1 d. (Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 4 dalis).

II. DĖL NAUJŲ TERMINŲ (SĄVOKŲ) NAUDOJIMO

Projekto rengėjai lydraštyje nurodo, kad „Projektas parengtas atsižvelgiant į vėjo elektrinių parkų plėtotojų pasiūlymus dėl galimo technologinių prevencijos priemonių naudojimo siekiant išvengti paukščių ir (ar) šikšnosparnių susidūrimo su vėjo jėgainėmis“ (toliau VE pasiūlymas).

Kreipėmės į Aplinkos ministeriją dėl šio pasiūlymo pateikimo ir susipažinę su lydraštyje minimu 2024 m. birželio 27 d. pasiūlymu „Dėl atnaujintų pasiūlymų detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir mažinimo priemonių aprašo tikslinimui“ pastebėjome, kad Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija (toliau - LAIEK) „5 punkte siūlo „naują terminą - technologinės prevencijos

priemonės, - kuris atitinka automatiškai paukščius ar jų sankaupas nustatančias ir atbaidymo priemones taikančias ar kritiniu atveju stabdančias VE sistemas“.

Šis „naujas terminas“ buvo panaudotas Projekte, tačiau lydraštyje, teikdami informaciją apie sąvokų įvertinimą Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka, Projekto rengėjai pažymėjo, kad „☒ Projekte naujų sąvokų nėra“.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298 „Dėl teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo“ patvirtintų Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų II skyriuje „Bendrieji teisės akto projekto reikalavimai“ nustatyti tokie reikalavimai:

„11. Teisės aktų terminai turi būti tikslūs ir taisyklingi, derėti su jau galiojančių nacionalinių, ypač tos pačios srities, teisės aktų terminais. Viename įstatyme apibrėžta sąvoka neturi būti apibrėžiama kituose įstatymuose, nebent specialiajame įstatyme pateikta sąvokos apibrėžtis yra būdinga tik tam tikrai santykių sričiai. Įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose neturi būti apibrėžiamos įstatymuose vartojamos ar jau apibrėžtos sąvokos, tačiau gali būti apibrėžiamos tik tame įgyvendinamajame teisės akte vartojamos sąvokos. Sąvokų apibrėžtyse neturėtų būti nustatomi reikalavimai, sąlygos ir pan. Sąvokos ir jas įvardijantys terminai turi būti suderinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka“.

Projekto rengėjų 3 priedo II skyriaus 2.4. papunktyje naudojamas terminas „Įrengti šio priedo IV skyriuje nustatytus reikalavimus atitinkančias automatiškai paukščius ar jų sankaupas nustatančias ir migruojančių paukščių (ne veisimosi metu) atbaidymo priemones taikančias ar kritiniu atveju stabdančias VE sistemas (toliau – technologinės prevencijos priemones)“ yra labai platus ir gali būti skirtingai interpretuojamas, todėl keistinas.

Be to, ornitologai naudoja ir kitą terminą tam pačiam reiškiniui apibūdinti. Pvz. Žiniasklaidoje vartojami tokie terminai, kaip „autoregistratoriai“, „radarai“ ir kt., kurie stabdytų VE, užfiksavus artėjantį paukštį. L. Raudonikis, Lietuvos ornitologų draugijos direktorius, teigia „Dėja, Lietuvoje šiai dienai, nėra nei vienam parke, nei ant vienos jėgainės

uždėti vadinami autoregistratoriai. Taip, kad yra sprendimų, bet, deja, aš nežinau, kodėl, jie iki šiol Lietuvoje nediegiami“.

Šaltinis: <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/lietuvoje-planuojami-vejo-elektriniu-parkai-pavojus-nykstancioms-rusims-paaiskino-kas-vyksta-n1354587>

Siekiant suvienodinti vartojamų terminų (pagal aukščiau pateiktus argumentus), apibrėžiančių tą patį prietaisą, reikšmę, **prašome aiškiai apibrėžti naują sąvoką, tinkamai aprobuojant Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.**

Primename, kad LT terminų banko įstatymo 2 straipsnyje aiškiai pasakyta, kad „1. Aprobuotas terminas – terminas, patvirtintas Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ir vartojamas arba teikiamas vartoti Lietuvos Respublikos teisės aktuose“.

III DĖL PAKEISTO (SUMAŽINTO) REIKŠMINGUMO LYGIO (PROJEKTO 2.1. PUNKTO „ 2.1. Pripažįstu netekusiais galios 3.1.5–3.1.7 papunkčius“.

Projekto 2.1. punktu pripažįstami netekusiais galios pagrindinio įsakymo 3.1.5 – 3.1.7 papunkčiai. Šie papunkčiai priklausė trečiajam punktui „3. VE ar jų parkų poveikis paukščiams ir šikšnosparniams laikomas reikšmingu neigiamu, jeigu:“, kuriame buvo nustatytos sąlygos, kada buvo laikoma, jog daroma neigiama įtaka. Nepakeisti arba su minimaliomis korekcijomis papunkčiai yra perkelti į 4 punktą „4. VE ar jų parkų poveikis paukščiams ir šikšnosparniams gali būti reikšmingas neigiamas“.

Tai reiškia, kad Projekte siūloma dalykus, kurie prieš pusę metų buvo laikomi reikšmingai neigiamais, perkelti į žemesnio lygio kategoriją „gali būti“ reikšmingas neigiamas.

Aplinkos apsaugos įstatymo 32³ straipsnis „Reikšmingas neigiamas poveikis aplinkai“ apibrėžia kokiais duomenimis remiantis nustatomas reikšmingas neigiamas poveikis saugomai rūšiai:

„Reikšmingas neigiamas poveikis saugomai rūšiai nustatomas pagal šiuos išmatuojamus duomenis:

- 1) saugomos rūšies populiacijos (individų skaičiaus, tankumo) sumažėjimą;
- 2) konkrečių individų arba pažeistos teritorijos svarbą saugomos rūšies apsaugai, saugomos rūšies retumą (įvertintą vietos, regiono ir aukštesniu lygiu, įskaitant Europos Sąjungos lygį);
- 3) saugomos rūšies galimybę daugintis (pagal šiai saugomai rūšiai arba šiai populiacijai būdingą dinamiką), jos gyvybingumą;
- 4) saugomos rūšies, kuriai padaryta žala, galimybę per trumpą laiką be jokio įsikišimo, išskyrus padidintas apsaugos priemones, atsinaujinti iki būklės, kuri dėl saugomos rūšies dinamikos virsta į būklę, tokią pačią arba geresnę už pirminę saugomos rūšies apsaugos būklę.

Reikšmingas neigiamas poveikis rūšies buveinei ar natūraliai buveinei nustatomas pagal šiuos išmatuojamus duomenis:

- 1) rūšies buveinės ar natūralios buveinės užimamo ploto sumažėjimą;
- 2) konkrečių individų arba pažeistos teritorijos svarbą rūšies buveinės ar natūralios buveinės apsaugai, rūšies buveinės ar natūralios buveinės retumą (įvertintą vietos, regiono ar aukštesniu lygiu, įskaitant Europos Sąjungos lygį);

Be to, šis įstatymas nurodo, kad „Detalios reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai kriterijus nustato aplinkos ministras, vadovaudamasis šio straipsnio nuostatomis“.

Prašome atsisakyti Projekte siūlomo pakeitimo ir palikti nepakeistą pagrindinio įsakymo 3 punkto 3.1.5 – 3.1.7 papunkčius arba pagrįsti moksliniais tyrimais ku remiantis 2023 m. gruodžio mėnesį pagrindiniame įsakyme reikšmingais neigiamais laikyti dalykai 2024 m. rugpjūčio mėnesį rengėjų nuomone tapo mažiau reikšmingi.

IV. DĖL ĮSAKYMO PROJEKTO 2.10 PUNKTO, KURIUO PAGRINDINIO ĮSAKYMO 3 PRIEDAS PAPILDOMAS IV SKYRIUMI „*Reikalavimai technologinėms prevencijos priemonėms*“.

Projekto rengėjų lentelėje pateikti siūlymai ir skaičiai yra nepagrįsti jokiais Aplinkos ministerijos atliktais ar užsakytais tyrimais, kitų šalių mokslinė literatūra, todėl nėra aišku, kodėl siūloma naudoti „*technologinė prevencijos priemonė*“ turi pastebėti būtent „80 proc. visų didesnių kaip 0,5 metro paukščių ne mažesniu kaip 500 metrų atstumu nuo VE“, o ne 79 proc. arba 100 proc.

Asociacija nepavyko rasti informacijos, kad kokioje nors ES šalyje, tuo labiau Lietuvoje, būtų surastas veiksmingas sprendimas, leidžiantis išvengti paukščių susidūrimų su VE mentėmis ar bokštu, ypač, jeigu kalbama apie kelių rūšių paukščius. Įsakymo projekto rengėjai (tiek Aplinkos ministerija teikiamame lydraštyje, tiek projektą parengusi Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija) nepateikė jokios aktualios informacijos (mokslinių tyrimų išvadų, kitų šalių praktikos aprašymo su informacijos šaltiniais, techninių priemonių gamintojų techninės šių prietaisų dokumentacijos), kuria remiantis siūloma nustatyti teikiamus reikalavimus. Iš teikimo akivaizdu tik viena – to pageidauja Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija. Mūsų manymu tokiems pakeitimams suinteresuotų asmenų pageidavimas nėra pakankamas pagrindas, ypač kai šie pakeitimai gali turėti pragaištingų pasekmių Lietuvoje gyvenantiems paukščiams.

Išanalizavę Europos šalių patirtį, kurią jos sukaupe ne vienerius metus testuodamos radarus, skirtus saugoti paukščius jūriniuose VE parkuose, remdamiesi radarų gamintojų ir tu šalių mokslinių tyrimų informacija, galime daryti išvadą, kad „*technologinės prevencijos priemonės*“ neišsprendžia visų kylančių problemų ir ši technologija negali būti aklaiai taikoma (kopijuojama) Lietuvai.

Ar Projekto rengėjai, siūlydami mažinti atstumus iki lizdavičių, jeigu naudojamos prevencijos priemonės, turi patikimos informacijos, pagrįstos moksliniais tyrimais, kad:

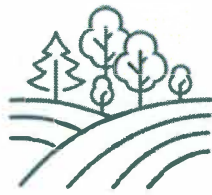
- VE statytojų siūlomos technologinės priemonės gebės tinkamai identifikuoti 10 ar daugiau saugomų paukščių rūšių ir efektyviai stabdyti VE menčių sukimąsi?
- ES jūriniuose parkuose testuojami, naudojami radarai gali saugiu atstumu užfiksuoti ir identifikuoti įvairius plėšriuosius paukščius, kai apžvalgos lauką sumažina miškeliai, pavieniai medžiai, jų grupės, krūmai, kalvos, daubos ir pan.?

Kreipėmės raštu į Aplinkos ministeriją, VSTT ir AAA, prašydami pateikti tokią informaciją, atliktų tyrimų duomenis, testavimo rezultatus, technines charakteristikas, paaiškinti, kaip bus užtikrinama kontrolė ir kitus, mums ir visai visuomenei svarbius duomenis, tačiau **iki šiol nesame gavę atsakymo nei iš vienos institucijos.**

Pažymime, kad nustatytas terminas prietaisų bandymams yra per trumpas. Pvz. Suomijoje (Tahkoluoto, Pori), kurioje 2017 m. buvo pastatytas pirmasis 11 VE jūrinis parkas <https://hyotytuuli.fi/en/wind-farms/tahkoluoto-offshore-wind-farm/> paukščių aptikimo radaras buvo įrengtas siekiant gauti jūrinio VE parko statybos licenciją, kadangi VE parko teritorijoje vyksta intensyvi jūrinių paukščių migracija ir 10 km spinduliu nuo VE parko peri 3 poros jūrinių erelių, o aplinkinėje teritorijoje peri 150 porų silkinių kirų (abi paukščių rūšys yra saugomos Suomijoje). Šiame leidime nustatyta, kad radaras turi būti testuojamas mažiausiai 5 metus nuo elektros gamybos pradžios.

Jau 7 metus veikiantis ir iki šiol testuojamas Radaras užprogramuotas (sukalibruotas) taip, kad fiksuotų 2 saugomų paukščių rūšis. Identifikavus jūrinį erelį arba silkinį kirą (pagal paukščio dydį, skrydžio aukštį ir greitį), išsiunčiamas stop signalas tai jėgainei, prie kurios artėja paukštis. Per 10 sekundžių rotorius sustoja, o paukštis per tą laiką nuskrenda 100 m! Paukščiui nuskridus, po kelių minučių jėgainė vėl įsijungia. Per metus kiekviena iš turbinų taip buvo sustabdytos ~ 200 kartų.

Nors kalbama apie sėkmingą šio Radaro taikymą (pabrėžiame – toms 2 saugomoms rūšims), paukščių monitoringą vykdančias specialistas nepatiksina ar šis radaras turi teigiamą poveikį kitų rūšių paukščiams, kurių ten „kasmet migruoja apie 300 000 paukščių“. Pasak jo, „naktį judančių paukščių skaičius yra daug didesnis“ ir „daug paukščių gali skraidyti ir tirštame

rūke“. Jis nurodo, kad VE parko teritoriją pavasarį kerta apie 20 000 paprastųjų gagu, 10 000 narų ir dešimtys tūkstančių juodųjų ančių ir nuodėgulių.

Straipsnyje nėra jokios informacijos apie tai kaip Radarai apsaugo kitų rūšių paukščius, kadangi Radaras stabdomas tik dėl jūrinio erelio ir silkinio kiro. Darytina prielaida, kad kitų rūšių paukščiai nėra apsaugoti, nes šio specialisto teigimu “kitos paukščių rūšys turbinu nesustabdo“. Apie šį VE parką ir jame veikiančią Radarą pasakojama vaizdo įrašė <https://wspartners.bbc.com/episode/p0jgs299> . Šiuo metu Radaras testuojamas jau 7 metus, ir jei bus išduotas leidimas, parkas bus išplėstas, papildomai įrengiant jame 50 VE. Tam reikės dar vieno Radaro, kurio kaina apie 1 mln. Eur.

Olandijos 760 MW jūrinis vėjo jėgainių parkas Ecowende, statomas ties Rijswijk 53 km nuo kranto, pasak Ecowende, bus ekologiškiausias vėjo parkas <https://www.oceansciencetechnology.com/news/bird-bat-detection-radars-to-deploy-at-offshore-wind-farm> . Jame yra testuojama nauja Robin Radar MAX® paukščių ir šikšnosparnių radarų sistema, įrengta ant plūduriuojančios platformos. Be šios platformos bus dar trys radarai, įrengti ant VE bokštų. Sistema pradės veikti jau 2024 pabaigoje, nors VE parką planuojama užbaigti ir paleisti tik 2026 m., t.y. radarai testuojami keletą metų iki VE parko paleidimo.

Patys radarų gamintojai savo svetainėje <https://www.robinradar.com/resources/5-technologies-for-reducing-bird-mortality-at-wind-farmsk> , pristatydami šiuolaikines technologijas, tokias kaip radarai, stebėjimo kameros ir kt., skirtas paukščių mirtingumui mažinti, pripažįsta, kad šalia teigiamų savybių jos turi ir trūkumų, kurie šiai dienai dar nėra visiškai išspręsti. Pvz. paukščių rūšims aptikti gali būti naudojamos kameros su infraraudonųjų spindulių, terminio vaizdo ir kt. patobulinimais, tačiau jos negali efektyviai veikti nepalankiomis oro sąlygomis.

Radarų gamintojai pataria „juos naudoti prieš statybą ir aikštelės eksploatavimo etapais planuojant, stebint riziką ir stebint paukščių elgseną laikui bėgant“. T.y. akcentuojamas

poreikis kruopščiai tirti teritoriją iki VE parko statybų pradžios ir jos eigoje, iki VE parko paleidimo, vėliau vykdant nuolatinį monitoringą.

Nors šie Radarai, kaip teigiama, gali aptikti ir registruoti šimtus paukščių vienu metu, įskaitant jų dydį, greitį, kryptį ir skrydžio trajektoriją, jie **negali** nustatyti konkrečių rūšių, o tik dydį. Be to, neigiamą poveikį jiems turi stiprus lietus. Tikėtina, kad Lietuvoje, kur dažnai sulaukiame liūčių, tokių Radarų efektyvumas mažėtų.

Radaro Max techninė specifikacija nurodo, kad radaro veikimo temperatūros režimas yra nuo

-25 0 C.

https://www.robinradar.com/hubfs/New%20Website%202024/Resources/Datasheet/MAX%20Prod%20uctsheet_050624.pdf

Suomijoje saugomo paukščio žūtį sąlygojo būtent dėl šalčių neveikiantis radaras. Tikėtina, kad Lietuvoje, kur temperatūra žiemą kartais nukrenta žemiau gamintojo specifikacijoje nurodytos reikšmės, Radaro efektyvumas mažėtų arba įrenginys nustotų veikti.

Įmonė Robin radar systems pabrėžia, kad „idealiu atveju vėjo jėgainių operatoriai neturėtų pasikliauti vien paukščių aptikimo ir stebėjimo sprendimais, kad sumažintų jų poveikį paukščiams. Paprasčiau tariant, pirmoje vietoje turėtų būti aplinkosaugos aspektai, o paskui technologija“.

Be to, jų teigimu, svarbu suprasti, kad „kiekvienas vėjo jėgainių parko projektas yra skirtingas“. Atsižvelgiant į VE parko vietą, kraštovaizdį ir infrastruktūrą, keisis reikalavimai paukščių aptikimo sistemoms. „Pavyzdžiui, jūroje ir sausumoje esančių vėjo jėgainių parkų poreikiai labai skirsis, ir viskas, nuo oro sąlygų iki paukščių migracijos modelių, kels skirtingus iššūkius“.

Aukščiau aprašyti užsienio šalyse testuojami radarai yra naudojami, testuojami tik jūriniuose parkuose. Todėl, jeigu Lietuvoje norima diegti radarų sistemas VE parkuose, ypač

tuose, kurie planuojami statyti sausumoje, yra labai svarbu įvertinti tokių parkų specifiką ir tinkamai neištestavus netaikyti technologijų, sukurtų ir testuotų tik jūroje, nes tai yra visai kitas kraštovaizdis, kitos paukščių rūšys ir t.t. Mums nepavyko rasti informacijos apie radarų taikymą sausumos VE parke Europoje. **Jeigu Projekto rengėjai tokios informacijos turi, būtume dėkingi, jeigu ja pasidalintumėte.**

Galima konstatuoti, kaip teigia tų šalių, kurios jau testuoja radarus, mokslininkai, kad Radarai nėra tokie veiksmingi arba veiksmingi tik tam tikromis sąlygomis. Tai nėra išsigelbėjimas, kol nėra išbandyti kiekviena rūšiai ir analogiškoje teritorijoje. Be to, Radarų paskirtis - tik sumažinti paukščių žūčių skaičių, nors gamintojai nepasako ar jų įrenginiai gali registruoti susidūrimus su mentėmis, bokštais. Nepateikta ir tokių susidūrimų (žūčių) statistika (jeigu tokia yra renkama).

Be susidūrimo su VE rizikos yra kita grėsmė paukščiams - jų išstūmimas ir mitybinių/poilsio teritorijų dėl VE veiklos statybų ir veiklos. Pvz. mokslininkai nustatė, kad vandens paukščiai, pvz, narai aplenkia VE 10 ar daugiau km spinduliu, įvairių rūšių jūrinės antys – 5-6 km. Prašome pateikti informaciją ar Lietuvoje vertinamas VE poveikį paukščių (ypač saugomų rūšių) išstūmimas iš maitinimosi, veisimosi teritorijų? Jeigu taip, kokia institucija tai atlieka ir kokios metodikos yra taikomos?

Net Radarų gamintojai skatina VE vystytojus pirmiausia imtis prevencinių aplinkosaugos veiksmų, ankstyvajame projekto planavimo etape atlikti VE parko vietos rizikos vertinimą, atsižvelgiant į teritorijos biologinę įvairovę, paukščių migracijos kelius, sezoninį veisimąsi, maitinimosi vietas, jautrias buveines. Tik taip bus sušvelnintas poveikis biologinei įvairovei. Atlikus išsamią analizę tuo metu, kai renkama vieta VE parkui, vystytojai išvengtų ar bent sumažintų galimas rizikas ateityje.

Pasaulyje yra žinomas ne vienas atvejis, kai VE parko vystytojas atsisako savo planų. Pvz. 2024 m. sausio 29 d. Europos energetika, daug metų plėtojusi VE parko projektą, nusprendė neįgyvendinti jūrinių vėjo jėgainių projekto Omø Syd Smålandsfarvandete <https://www.4coffshore.com/windfarms/denmark/om%C3%B8-syd-denmark-dk73.html>.

Europos energetika projektą plėtojo 10 metų, ir jau nuo 2020 m. turėjo patvirtintą PAV, tačiau 2021 metais šalia numatyto VE parko buvo įsteigta Natura 2000 teritorija vandens paukščiams. Vėlyvo rudens ir žiemos mėnesiais teritorijoje maitinasi ir ilsisi ~250 000 vandens paukščių, vasaros antroje pusėje - tai svarbi šėrimosi teritorija vandens paukščiams: paprastosioms gagoms, juodosioms antims ir nuodėgulėms <https://www.tv2east.dk/slagelse/dropper-stor-havvindmoellepark> . Projekto vystytojas nepasitelkė Radarų, kaip prielaidos, leidžiančios statyti VE parką saugomoje teritorijoje.

Viena iš priežasčių kodėl VE parko vystytojas turėjo atsisakyti savo projekto ir patyrė nuostolių yra ta, kad PAV buvo atliktas ignoruojant tyrimų duomenis ir neigiamą poveikį paukščiams, nors duomenys Natura 2000 teritorijai steigti buvo žinomi jau 2016 m. Nepaisant to, toliau buvo vykdomi vėjo parko planavimo darbai.

Šis atvejis, kai Europos energetika, daug metų investavusi į savo projektą, pasirinko jo atsisakyti, o ne diegti Lietuvoje idealizuojamus Radarus, verčia susimąstyti ar Radarai yra tikrai efektyvi ir visiems VE projektams tinkama priemonė.

Mums kelia susirūpinimą, kad **Radarai, kurie nebuvo tinkamai ištestuoti (arba visai netestuoti) mūsų šalyje, neapsaugotų (neidentifikuotų arba identifikuotų nepakankamą skaičių rūšių, nestabdytų VE) bus diegiami Lietuvoje, neatsižvelgus į konkrečios teritorijos kraštovaizdį, oro sąlygas, specifines paukščių rūšis, o institucijos toleruos tokias fiktyvias priemones.**

Kaip rodo mūsų aprašyti pavyzdžiai, užsienyje tokių Radarų testavimui skyriamas ilgas laiko tarpas (kartais net iki VE parko paleidimo). Pvz. Olandijos VE parke, kurį planuojama pabaigti tik 2026 m., radaras testuojamas nuo 2022 m.

Projekte „technologinės prencijos priemonės“ siūlomos, kaip unikalus sprendimas, leidžiantis nepaisyti apribojimų dėl atstumų iki lizdaviečių. Manome, kad negalima remtis užsienio šalių pavyzdžiais, neatlikus jų ilgamečio testavimo planuojamos ūkinės veiklos teritorijoje. To reikia tam, kad žinotume:

- ar užsienio šalių naudojami Radarai būtų efektyvūs sausumoje, kaip ir jūroje;

- ar yra techninės galimybės sukalibruoti Radarus didesniai rūšių skaičiui;
- ar Radarai fiksuoja susidūrimus su VE.

Mums nėra žinoma atvejų ES šalyse, kad technologinių prevencijos priemonių (radarų) diegimas leistų VE parko vystytojui statyti VE arčiau nustatytų minimalių atstumų nuo lizdo.

Įsakyme nurodyta pareiga technologinę prevencijos priemonę išbandyti ir naudoti vienerius metus, **niekaip nesiejama su tokio bandymo ir naudojimo rezultatu.** Net jei bandymai buvo nevykę ir eksploataavimo metu (1 metai ES šalyje) nustatyti pažeidimai, teoriškai tokia priemonė atitiks kriterijus.

Akivaizdu, įsakymo projekte nurodyti reikalavimai technologinėms prevencijos priemonėms yra nepakankami ir nepagrįsti ES šalių praktika. Labiau tikėtina, kad įsakymo projekto autoriai (Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija) į projektą įrašė kriterijus kurie labiau tinka jau esančioms jūroje, bet visiškai netinkamos sausumoje. Remiantis aukščiau pateiktais šaltiniais (ir ES šalių praktika) **siūlome nustatyti tokius kriterijus (vietoje Projekto 2.10 punkto, kuriuo pagrindinio įsakymo 3 priedas papildomas IV skyriumi „Reikalavimai technologinėms prevencijos priemonėms“):**

„Technologinė prevencijos priemonė turi būti išbandyta ne mažiau kaip 5 metus bent vienoje Europos Sąjungos ir (ar) Europos ekonominės erdvės šalyje (iš jų ne mažiau kaip vienerius metus Lietuvoje).

Technologinė prevencijos priemonė, kurią ketinama naudoti jūroje turi būti išbandyta ne mažiau kaip 5 metus (iš jų ne mažiau kaip vienerius metus Lietuvoje) jūros sąlygomis.

Technologinė prevencijos priemonė, kurią ketinama naudoti sausumoje, turi būti išbandyta ne mažiau kaip 5 metus (iš jų ne mažiau kaip vienerius metus Lietuvoje) sausumos sąlygomis.

Bandymų rezultatai turi būti pateikiami kartu su paraiška ir turi patvirtinti technologinės prevencijos priemonės atitiktį žemiau pateiktiems reikalavimams.

1. Naudojama technologinė prevencijos priemonė, turi gebėti pastebėti ir fiksuoti visus toje vietoje (kurioje siūloma ją statyti) esančius (gyvenančius 10 km spinduliu nuo VE) saugomus paukščius. Identifikavus tokius paukščius technologinė prevencijos priemonė turi gebėti sustabdyti VE, jei atbaidymo priemonės neveiksmingos. VE sustabdymo greitis turi būti toks, kad gebėtų sustabdyti VE įvertinus toje vietoje gyvenančių paukščių skridimo greitį (tai yra stabdymo funkcija įsijungtu esant tokiam atstumui nuo paukščio, kad jam priskridus VE mentės jau nebesisuktų).
2. Technologinė prevencijos priemonė turi apimti (o ten kur stabdymo ir atbaidymo priemonės nenaudojamos turi būti atskirai sumontuojama) nuolatinio vaizdo fiksavimo ir registravimo (įrašymo) įrenginį. Šis įrenginys turi būti sumontuotas taip, kad matymo laukas leistų tinkamai stebėti galimus susidūrimus su paukščiais bei matytąsi VE menčių numušti paukščiai ant žemės. Stebėjimo ir įrašymo įrenginys turi būti tokios vaizdo raiškos, kad būtų galima identifikuoti paukštį pagal jo rūšį. Įrenginys privalo užtikrinti tinkamą vaizdo stebėjimą ir įrašymą taip pat ir tamsiuoju paros metu. Prieiga prie nuolatinio vaizdo fiksavimo ir registravimo (įrašymo) įrenginio turi būti vieša – prieinama tiek kontroliuojančios institucijos, tiek ir visuomenei (sudaryta galimybė nuotoliu stebėti VE tiesiogiai ir paskutinių 4 savaičių ištisinį vaizdo įrašą). VE negali veikti neveikiant nuolatinio vaizdo fiksavimo ir registravimo (įrašymo) įrenginiui.“

V. DĖL PLANUOJAMŲ VE TERITORIJŲ TYRIMŲ IR PAV

Primename, **Birdlife poziciją dėl VE**, kur aiškiai apibrėžiama, kokiose vietovėse neturėtų būti statomi VE parkai:

- vandens ir pelkių paukščiams svarbiose vietose;
- teritorijose, skirtose aplinkos apsaugai;
- šalia nykstančių rūšių lizdų ir šių paukščių poilsio vietų;
- šalia stambiųjų plėšriųjų paukščių lizdų;
- įprastų stambiųjų paukščių skrydžių keliuose;
- jūros seklumose, kur nėra pakankamai žinių apie paukščius;
- natūralių pelkių, miškų vietovėse.

Šaltinis: <https://www.robinradar.com/blog/how-radar-protects-endangered-birds-at-finnish-offshore-wind-farm>

Siūlome įsakymo projektą papildyti punktu, kuris įpareigotų visada atlikti planuojamų VE teritorijų tyrimus ir PAV. Tokio būtinumo priežastis – nėra pakankamo detalumo didelių teritorijų tyrimų, kuriais remiantis būtų galima atlikti PAV.

VI. DĖL ĮSAKYMO PROJEKTO 2.4 PUNKTO, KURIUO PAGRINDINIS ĮSAKYMAS PAPILDOMAS 18.3.4 PAPUNKČIU:

„18.3.4. jei VE įrengtos technologinės prevencijos priemonės pagal Aprašo 3 priedo II skyriaus 2.4 papunktį, nustatčius Aprašo 1 priede nurodyto paukščio žūtį, VE eksploatuojantis ūkio subjektas, ne vėliau kaip per 2 darbo dienas, elektroniniu paštu pateikia aktyvią nuorodą į informaciją apie užfiksuotą incidentą Aplinkos apsaugos agentūrai ir Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos.“

Siūlome šio punkto atsisakyti, o vietoje jo nustatyti aiškų kontrolės bei atsakomybės mechanizmą. Projekto siūlomas kontrolės mechanizmas, kuomet subjektas pats turi pranešti apie ta, kad jo VE numušė saugomą paukštį yra tolygus įpareigojimui brakonieriams, kurie neteisėtai sumedžiojo briedį, per dvi paras apie tai pranešti aplinkos apsaugos pareigūnams. Akivaizdu, kad toks kontrolės mechanizmas neveiks.

Siūlome vietoje jo nustatyti pareigą visose VE įrengti vaizdo registratorius, kuriuos realiu laiku (taip pat ir su galimybe peržiūrėti visą 4 savaičių ištisinį įrašą) galėtų žiūrėti (peržiūrėti) tiek AAD pareigūnai, tiek ir visuomenė. Atsižvelgiant į bendrus VE kaštus, tokia priemonė nesudarys papildomos finansinės naštos ūkio subjektui, tačiau leis efektyviai stebėti VE eksploataciją (pasitelkiant ir visuomenę) vietoje netikusio modelio, kai asmuo, kuriam gresia atsakomybė – pats turi prisipažinti. **Papildomai nustatytini reikalavimai dėl vaizdo registratorių įrengimo** (tinkamas matymo laukas) **bei jų techninių parametru** (raiškos, vaizdo kokybės lygis leidžiantis identifikuoti paukščius (įskaitant ir tinkamą matymą nakties metu).

Taip pat prašome nustatyti ne tik kontrolės mechanizmą (nurodant, kuri institucija vykdys kontrolę (atitinkamai išsprendžiant finansavimo klausimą biudžete), bet ir parengti ir pateikti Seimui įstatymo (įstatymų) pataisas numatančio atsakomybę už šiame įsakyme numatytų reikalavimų nesilaikymą. Be tokio įstatymo įsigaliojimo visos šiame įsakyme nurodytos VE eksploatuojančių subjektų pareigos tebus jų pačių geranoriškumo ir apsisprendimo reikalas.

VII DĖL PROJEKTO 2.6 PUNKTO „PAKEIČIU 2 PRIEDĄ IR JĮ IŠDĖSTAU NAUJA REDAKCIJA (PRIDEDAMA)“

Siūlome atsisakyti naujai įrašyto stulpelio „Atstumas (metrais) nuo objekto, nepatenkančio į saugomas ar tinklo „Natura 2000“ teritorijas, kai poveikis nelaikomas reikšmingu neigiamu, jei VE statoma nurodyto atstumo intervale ir nebus eksploatuojama 2 stulpelyje nurodytais laikotarpiais“ dėl to, kad **jame nurodyti sumažinti atstumai yra niekuo nepagrįsti ir kartais yra daug mažesni, negu šiems rūšims nustatyti atstumai kitose šalyse**. Pažymėtina, kad techninių priemonių naudojimas (įskaitant ir VE neveikimą aprašytais laikotarpiais) nei vienoje ES šalyje nėra pagrindas mažinti atstumus nuo paukščių lizdų iki VE.

Pateikiame kelis tokių neatitikimų, kai Lietuvoje ir ES šalyse nustatyti atstumai iki lizdavičių, skiriasi (Lietuvoje nustatyti per maži).

1. Jūriniai ereliai

Vokietijoje atliktas Jūrinių erelių veisimosi teritorijų dydžių tyrimas (25 gps siūstuvais žymėtų paukščių) užėmė 6-392 km² teritoriją. Arba, jei teritorijas vaizduoti kaip apskritimus aplink lizdą, t.y. 1,38-11,17 km nuo lizdo.

Lietuvoje atliktame teritorijų pasirinkimo tyrimui naudotas 6 km spindulys aplink žinomus lizdus. Suomijoje GPS siūstuvais žymėtų jūrinių erelių stebėjimai - 95 proc. registracijos vietų buvo 11,8 ir 13,2 km atstumu nuo lizdo.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, paremtą moksliniais tyrimais (žr. šaltinius žemiau), **siūlome atstumą nuo jūrinio erelio lizdo, kur negalima statyti VE arba privaloma ją išjungti veisimosi metu, nustatyti 6-10 km**. Pvz. Suomijoje yra siūloma laikytis >5 km. Atstumo.

Šaltiniai:

1. Krone O, Treu G (2018) Movement patterns of white-tailed sea eagles near wind turbines. *J Wildl Manage* 82:1367–1375.
2. Ekblad, C., Tikkanen, H., Sulkava, S. et al. Diet and breeding habitat preferences of White-tailed Eagles in a northern inland environment. *Polar Biol* 43, 2071–2084 (2020).
3. Treinys R, Dementavičius D, Rumbutis S, Švažas S, Butkauskas D, Sruoga A, Dagys M (2016) Settlement, habitat preference, reproduction, and genetic diversity in recovering the white-tailed eagle *Haliaeetus albicilla* population. *J Ornithol* 157:311–323.
4. *Reduced survival in a soaring bird breeding in wind turbine proximity along the northern Baltic Sea coast.*
Carina Nebel, Torsten Stjernberg, Hannu Tikkanen, Toni Laaksonen.
[Biological Conservation Volume 294, June 2024, 110604](#)

Prašome atkreipti dėmesį, kad kaip rašoma Norvegų publikacijoje apie jūros saloje esantį 68 VE parką (stiebų aukštis 70 m) per metus nuo VE vidutiniškai žūsta 7 jūriniai

ereliai. Jų tyrimas parodė, kad jūriniai ereliai nekeičia savo skrydžių, t. y. neprisitaiko prie jėgainių.

Šaltinis:

*T. Nygård, K. Bevanger, E.L. Dahl, Ø. Flagstad, A. Follestad, P.L. Hoel, R. May, O. Reitan „A study of White-tailed eagle *Haliaeetus albicilla* movements and mortality at a wind farm in Norway“, British Ornithologists, Union-Climate Change and Birds (2010)*

*\ Stokke, B.; Dahl, E.; Kleven, O.; May, R.; Nygård, T.; Pavón-Jordán, D.; Sandercock, B. (2024). Long-term impacts of the Smøla wind farm on a local population of white-tailed eagles (*Haliaeetus albicilla*) (Report No. NINA Report 2333). Report by Norwegian Institute for Nature Research (NINA).*

2. Mažieji ereliai rėksniai

Remiantis moksliniais tyrimais, kur buvo stebimi GPS siūstuvais žymėti paukščiai Vokietijoje ir Latvijoje, daugiausiai laiko paukščiai medžioja teritorijoje iki 3 km nuo lizdo. Vidutinis veisimosi teritorijos dydis Vokietijoje 2711 ha, Latvijoje - 1143 ha.

Atsižvelgiant į šiuos duomenis, **siūlome nustatyti 3 000 m atstumą nuo mažojo erelio rėksnio lizdo, kur negalima statyti VE arba privaloma ją išjungti veisimosi metu.** Toks pat atstumas yra nurodytas publikacijoje „*Home range size, habitat utilisation and time budgets of Lesser Spotted Eagles (*Aquila pomarina*) Bernd-U. Meyburg, Wolfgang Scheller and Ugis Bergmanis*“.

3. Žuvininkai.

Tyrimo, kuriame net 7 metus buvo stebimi GPS siūstuvais žymėti paukščiai Vokietijoje, duomenimis veisimosi teritorijos mediana sėkmingai perėjusių patinų - 33,4 km², o patelių - 4,6 km². Patelių pavienių ilgujų skrydžių iki svetimų lizdų atstumas siekia virš 100 km. Patinų veisimosi teritorijų dydis 4-200 km².

Šaltinis

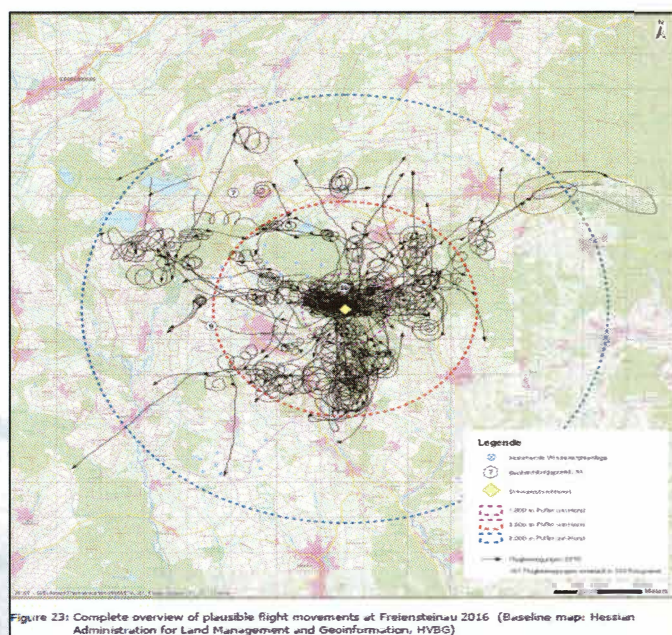

„Dynamics in spatial use by Ospreys (*Pandion haliaetus*) during the breeding season revealed by GPS tracking Bernd-Ulrich Meyburg · Dietrich Roepke · Christiane Meyburg · Daniel Holte. *Journal of Ornithology* (2023) 164:765–776 „

Atsižvelgiant į pateiktą statistiką, **siūlome nuo žuvininko lizdo nustatyti 5 000 m atstumą, kur negalima statyti VE arba privaloma ją išjungti veisimosi metu.**

4. Juodasis gandras

Vokietijos mokslininkų atlikto juodojo gandro elgsenos tyrimo metu nustatyta, kad **79-98 proc. paukščiai skrido apie 3000 m spinduliu**, o 2-21 proc. atveju – į 6000 m atstumą nuo lizdo.

Pav. Nr.1 Juodojo gandro judėjimas.

Maitinant jauniklius gandrai skrisdavo ir 10-20 km. Kadangi projektuojant VE tokie atstumai neišlaikomi, **prašome koreguoti Projekte nurodytą atstumą iki juodojo gandro lizdavičių visais atvejais (net naudojant technologines prevencijos priemones) neleisti statyti VE arčiau, negu 3000 m nuo lizdavičių.**

Vokietijoje (kuri yra lyderiaujanti pagal vėjo elektrinių plėtrą, o gamtinės sąlygos yra itin panašios į Lietuvos) yra atlikta gerokai išsamesnių tyrimų, kuriuose teikiamos išvados apie minimalius atstumus nuo VE (12). „Rekomendacijos dėl vėjo jėgainių atstumų iki paukščiams svarbių teritorijų bei pasirinktų paukščių rūšių veisimosi vietų“ buvo parengtos Vokietijos valstybinių paukščių apsaugos tarnybų darbo grupės ir šios rekomendacijos yra pildomos ir atnaujinamos, atsižvelgiant į aukščio, galingumo ir kt. kriterijų pokyčius VE. Tai siektinas pavyzdys ir Lietuvai.

Šaltinis:

- https://landesplanung.hessen.de/sites/landesplanung.hessen.de/files/2022-11/fassung_b_schwarzstorch_endber_ohne_thibaut_20190415_en_final.pdf
- <https://tethys.pnnl.gov/sites/default/files/publications/Lagvsw-2015.pdf>

5. Suopis.

Mokslinėse publikacijose nurodyta, kad suopiai maitinasi 4-12 km² teritorijose. Estijoje 50 proc. visų GPS siūstovo registracijos taškų buvo 2,1 km² teritorijoje, bet tirtas tik 1 suopis. Šiame straipsnyje cituojamas kitas mokslinis darbas, kuriame nustatyta, jog suopiai gina 0,5-1 km² teritoriją aplink lizdą.

Šaltinis: Home range size and breeding dispersal of a common buzzard (Buteo buteo). Ūlo Vāli (December 2017, Slovak Raptor Journal 11(1)).

Atsižvelgiant į pateiktus mokslškai pagrįstus duomenis, siūlome nustatyti 1 km atstumą nuo suopio lizdo, kur negalima statyti VE arba privaloma ją išjungti veisimosi metu.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, atsižvelgiant į aukščiau pateiktus pavyzdžius, **prašome peržiūrėti Priede nustatytus minimalius atstumus visoms priede esančioms paukščių rūšims, juos padidinti pagal naujausius mokslinių tyrimų duomenis, kad būtų išvengta reikšmingai neigiamo poveikio toms rūšims.**

VIII DĖL ĮSAKYMO PROJEKTO 2.7 PUNKTO, KURIUO KEIČIAMAS 3 PRIEDO 1 SKYRIAUS 3 PUNKTAS.

Siūloma atsisakyti šio pakeitimo, kadangi jis neduos jokių teigiamų rezultatų, jeigu teritorijoje nebus kokybiškai atlikto PAV. Neturint teisingų bazinių duomenų net didelis specialistų skaičius negalės padaryti išvadų apie poveikio reikšmingumą, todėl toks papildymas, mūsų nuomone, būtų perteklinis.

IX DĖL ĮSAKYMO PROJEKTO 2.9 PUNKTO, KURIUO KEIČIAMAS 3 PRIEDO 2 SKYRIAUS 2.4 PAPUNKTIS.

Savo argumentus dėl to, kad siūlomos priemonės nepašalina neigiamo poveikio paukščiams jau esame pateikę šių pastabų IV skyriuje ir išsamiai išdėstę 2024 m. rugpjūčio 12 d. Asociacijos rašte „Dėl paukščių identifikavimo įrangos (radarų) naudojimo vėjo jėgainių parkuose Lietuvoje“, adresuotame Aplinkos ministerijai, Saugomų teritorijų tarnybai, Aplinkos apsaugos agentūrai, kuriame pasidalinome savo sukauptą informaciją (nurodant mokslinių tyrimų šaltinius) bei prašėme pateikti tų matavimo prietaisų techninius parametrus, tyrimų rezultatus, informaciją apie jų efektyvumą ir galimybes taikyti Lietuvoje. Iki šiol nesame gavę atsakymo nei iš vienos iš minėtų institucijų.

X DĖL ĮSAKYMO PROJEKTO 2.11 PUNKTO, KURIO KEIČIAMAS PAGRINDINIO ĮSAKYMO 4 PRIEDO 4.4. PAPUNKTIS

Siūlome keisti pagrindinio įsakymo 4.3 punktą ir nustatyti, kad turi būti nustatytos lizdavietės, o ne atliekamų apskaitų skaičius.

XI DĖL ĮSAKYMO PROJEKTO 2.12 PUNKTO, KURIO KEIČIAMAS PAGRINDINIO ĮSAKYMO 4 PRIEDO 5.4 PAPUNKTIS

Siūlome atsisakyti tokio pakeitimo, kadangi tai nepadės įvertinti poveikį. Visais atvejais formuluotė apie tyrimo teritoriją turi būti aiškesnė. Vietoje sakinio „Šie duomenys renkami iki 2 km nuo planuojamų VE.“ Siūlome įrašyti sakinį „Šie duomenys renkami 2 km spinduliu aplink kiekvieną planuojamą VE.“

XII DĖL ĮSAKYMO PROJEKTO 2.16 PUNKTO

Siūlome nurodyti, kad turi būti ir suminis žemėlapis apie visų teritorijoje registruotų paukščių lizdavietes, kitaip nebus bendro vaizdo kiek ir kokių paukščių gyvena teritorijoje.

Pažymime, kad nėra punkto, įpareigojančio PAV rengėją patikrinti visas SRIS anksčiau įvestas radavietes ir PAV naudoti tik naujausią informaciją.

XIII DĖL TEISINIO REGULIAVIMO POVEIKIO VERTINIMO

Projekto rengėjai nurodo, kad „ Projekto numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas“. Neradome informacijos, kad toks vertinimas būtų atliktas rengiant ir pagrindinį įsakymą, nors pagal Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnį „Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas“ toks teisinio reguliavimo poveikio vertinimo atlikimas yra privalomas:

„1. Rengiant teisės akto, kuriuo numatoma reglamentuoti iki tol nereglamentuotus santykius, taip pat kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Šio vertinimo išsamumas turi būti proporcingas galimoms numatomo teisinio reguliavimo pasekmėms. Sprendimą dėl numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo priima teisės akto projekto rengėjas“.

Prašome Projekto lydraštyje pateikti informaciją kodėl nebuvo atliktas teisinio reguliavimo poveikio vertinimas nei rengiant pirminį įsakymą, nei dabar, rengiant Projektą.

Be to, tame pačiame straipsnyje nurodyta, kad būtina įvertinti poveikį aplinkai ir klimato kaitai:

„2. Atliekant numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, nustatomas galimas teigiamas ir neigiamas poveikis to teisinio reguliavimo sričiai, asmenims ar jų grupėms, kuriems bus taikomas numatomas teisinis reguliavimas. Atsižvelgiant į teisės akte numatomo naujo teisinio reguliavimo pobūdį, mastą, turi būti įvertinamas poveikis ekonomikai, konkurencijai, valstybės finansams, socialinei aplinkai ir lygioms galimybėms, viešajam administravimui, teisinei sistemai, kriminogeninei situacijai, korupcijos mastui, aplinkai ir klimato kaitai, administracinei naštai, regionų plėtrai, reglamentuojamoms profesijoms ir kitoms sritims.“

2003 m. vasario 26 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 276 „Dėl numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“ buvo patvirtinta Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodika (toliau – ir Metodika), pagal kurią Vyriausybė ministrams ir kitų Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingų institucijų vadovams, paveda *„rengiant pagal kompetenciją įsakymų ir kitų teisės aktų projektus, vadovautis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos nuostatomis ir poveikio vertinimo rezultatus pateikti šioje metodikoje nustatyta tvarka“*.

Metodikos II skyriaus „Poveikio vertinimo principai ir aspektai“ 9 punktas apibrėžia kokiais aspektais turi būti vertinamas poveikis:

„9. Atsižvelgiant į numatomo teisinio reguliavimo pobūdį, poveikis vertinamas šiais aspektais:

9.7. poveikis aplinkai ir klimato kaitai (įvertinamas galimas poveikis klimato kaitos švelninimui, prisitaikymui prie klimato kaitos, aplinkos oro ir vandenių būklei, gamtos ištekliams, kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei, teritorijų naudojimui, išteklių naudojimo efektyvumui);“

Rengdamas Projektą rengėjas, siekdamas nustatyti „ar Projekto įgyvendinimas paveiks kraštovaizdį ir biologinę įvairovę?“, privalo vadovautis VII Metodikos skyriuje „Poveikis aplinkai ir klimato kaitai“ 9 punkte pateiktu klausimynu:

„9.1. ar projekto įgyvendinimas pakeistų atitinkamoje vietovėje esančių rūšių skaičių (t. y. sumažintų arba padidintų bioįvairovę), arba paskatintų nepageidautinų rūšių atsiradimą, pakeistų ekosistemas;

9.2. ar projekto įgyvendinimas paveiktų saugomas arba nykstančias grybų, augalų ar gyvūnų rūšis arba jų buveines, ekologiniu požiūriu jautrias teritorijas;

9.3. ar projekto įgyvendinimas lemtų natūralių buveinių plotų sumažėjimą ar padidėjimą;

9.4. ar projekto įgyvendinimas turėtų įtakos kraštovaizdžio estetinei vertei, ją sumažintų ar padidintų;

9.5. ar projekto įgyvendinimas turėtų įtakos ekosisteminių paslaugų – tiesioginio ir netiesioginio ekosistemų indėlio į žmonių gerovę – teikimo kokybei“

Taip pat prašome pateikti informaciją ar rengiant Projektą buvo vadovaujamasi Metodika ir koks Projekto poveikis aplinkai ir klimato kaitai buvo nustatytas.

Jei toks vertinimas nebuvo atliktas, atsižvelgiant į aukščiau paminėtus argumentus, prašome atlikti įsakymo projekto numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą.

Šioje metodikoje IV skyriaus „Kitų projektų (išskyrus prioritines teisėkūros iniciatyvas) poveikio vertinimo procesas“ 34 punkte nurodyta, kad „*Kitų projektų (išskyrus prioritines teisėkūros iniciatyvas) poveikio vertinimo procesas apima: poveikio vertinimo atlikimą, rezultatų apibendrinimą ir jų pateikimą*“.

35 punktas įpareigoja Projekto rengėjus, išnagrinėjus esamą (*status quo*) situaciją ir nustačius tinkamiausią problemos sprendimo būdą (alternatyvą), parengti projektą, kuris „*įvertinamas 9.1–9.3, 9.7 papunkčiuose nurodytais poveikio vertinimo aspektais. Atsižvelgiant į projekto pobūdį, poveikis gali būti vertinamas ir kitais poveikio vertinimo aspektais. Poveikio*

vertinimo rezultatai, jeigu įmanoma, išreiškiami kiekybiškai. Poveikis Metodikos 9.7 papunktyje nurodytu poveikio vertinimo aspektu vertinamas pagal Poveikio aplinkai ir klimato kaitai vertinimo tvarkos aprašą, jeigu pagal Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo klausimyno (Metodikos 1 priedas) VII skyriaus nuostatas nustatomas galimas projekto poveikis išvardintoms sritims”.

36. Teisės akty, išskyrus įstatymų ir kitų Lietuvos Respublikos Seimo priimamų teisės akty, projektų poveikio vertinimo rezultaty išvados kartu su projektu pateikiamos kaip apibendrinta informacija projektą parengusios institucijos rašte, kuriuo teisės akto projektas teikiamas išvadoms gauti, ir (ar) teikime Vyriausybei. Apibendrintoje informacijoje nurodomas numatomo teisinio reguliavimo tikslas, galimas teigiamas ir (ar) neigiamas projekto poveikis kiekvienu vertintu poveikio vertinimo aspektu, kur įmanoma, pagrįstas atliktais skaičiavimais.

XIV DĖL NETINKAMO INFORMACIJOS PASKELBIMO

Projekto rengėjai taip pat nurodo, kad „Projektas parengtas atsižvelgiant į vėjo elektrinių parkų plėtotojų pasiūlymus“. Lydraštyje pateikta informacija pateikta apibendrintai, neidentifikuojant konkrečių subjektų, nors Teisėkūros pagrindų įstatymas numato pareigą (5 straipsnis 3 dalis):

„3. Jeigu pirminis teisės akto projekto rengėjas yra lobistas, apie tai paskelbiama Teisės akty informacinėje sistemoje. Kai lobistas yra juridinis asmuo, nurodoma juridinio asmens pavadinimas, buveinė ir to juridinio asmens darbuotojo, kuris vykdo lobistinę veiklą, vardas ir pavardė; kai lobistas yra fizinis asmuo, nurodoma jo vardas ir pavardė, taip pat lobistinės veiklos užsakovo, kurio interesais lobistas rengė teisės akto projektą ir daro įtaką teisės akto projekto rengimui, vardas, pavardė (jeigu lobistinės veiklos užsakovas yra fizinis asmuo) arba juridinio asmens pavadinimas ir buveinė (jeigu lobistinės veiklos užsakovas yra juridinis asmuo).“

Tik po atskiro kreipimosi į Aplinkos ministeriją Asociacija turėjo galimybę susipažinti su LAIEK prezidento, lobisto Martyno Nagevičiaus, Aplinkos ministerijai pateiktu pasiūlymu. **Prašome viešai paskelbti Projekte minimus „vėjo elektrinių parkų plėtotojų pasiūlymus“, nurodant kurie lobistai siekė šio teisės akto ir kokias formuluotes jie pateikė.**

Be to, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 5 straipsnyje „Teisės aktu informacinės sistemos naudojimas teisėkūrai“ nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinė sistema (toliau – Teisės aktų informacinė sistema) yra naudojama „Teisėkūros atvirumui, skaidrumui, koncentruotumui užtikrinti“. Ten pat aiškiai išvardinti „teisės aktų projektų lydimieji dokumentai“, kurie turi būti skelbiami Teisės aktų informacinėje sistemoje:

„2. Teisės aktų informacinėje sistemoje tvarkoma ir skelbiama:

1) teisėkūros iniciatyvos;

2) teisės aktų projektai;

3) teisės aktų projektų lydimieji dokumentai (teisės akto projekto lyginamasis variantas, aiškinamasis raštas, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo išvada, jeigu šio vertinimo rezultatai nėra nurodyti aiškinamajame rašte, atlikto teisės akto projektui parengti reikalingo tyrimo ir kitų tyrimų, kuriais remtasi rengiant teisės akto projektą, išvados, kiti teisės aktuose nustatyti kartu su teisės akto projektu privalomi parengti ir pateikti teisės aktą priimančiam subjektui dokumentai);“

Atsižvelgiant į tai, kad buvo pažeistos Projekto parengimo ir paskelbimo procedūros ir visuomenė neturėjo galimybės tinkamai susipažinti su Projekto dokumentais (nes Projekto rengėjai nepaskelbė AM ir/ar vėjo elektrinių parkų plėtotojų užsakymu vykdytų tyrimų rezultatų, kuriais remiantis Projekte siūlomos naudoti prevencijos priemonės, mažinami atstumai iki lizdavičiu ir kt., nepateikė informacijos dėl lobistų), **prašome iš naujo visa apimtimi tinkamai paskelbti Projektą ir leisti visuomenei teikti naujas pastabas.**

XV DĖL ATSINAUJINANČIŲJŲ IŠTEKLIŲ ENERGIJOS PROJEKTAMS TINKAMŲ SAUSUMOS IR JŪRŲ ZONŲ NUSTATYMO

Europos Komisijos rekomendacijų dėl greitesnio leidimų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams išdavimo procedūrų ir palankesnių sąlygų elektros energijos pirkimo sutartims [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=PI_COM:C\(2022\)3219](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=PI_COM:C(2022)3219) (21) nustato, kad „Valstybės narės turėtų skubiai nustatyti atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams tinkamas sausumos ir jūrų zonas, atitinkančias jų nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus ir jų indėlį siekiant patikslinto 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslo. Šiame kartografavimo procese turėtų būti nustatytos riboto dydžio aiškiai apibrėžtos zonos, ypač tinkamos atsinaujinančiųjų išteklių infrastruktūrai diegti (atsinaujinantiesiems energijos ištekliams naudoti tinkamiausios zonos), kiek įmanoma vengiant aplinkos požiūriu vertingų teritorijų ir teikiant pirmenybę, inter alia, žemės ūkiui nenaudojamai nualintai žemei. Šiuo tikslu valstybės narės raginamos naudotis atnaujintais duomenų rinkiniais Energetikos ir pramonės geografinės laboratorijoje 10 (EIGL)“.

Prašome Projekto aiškinamajame rašte pateikti informaciją apie tai:

- kokias (minėtų ES rekomendacijų prasme) atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams tinkamas sausumos ir jūrų zonas nustatė Lietuva;
- koku teisės aktu tai buvo padaryta.

XVI DĖL NETINKAMO SUINTERESUOTŲ INSTITUCIJŲ DERINIMUI PARINKIMO

Projektas informacinėje sistemoje buvo paskelbta rugpjūčio mėnesį, kuris įprastai laikytinas atostogų mėnesiu. Todėl daugelis suinteresuotos visuomenės atstovų fiziškai netikrino teisės aktų informacinės sistemos. Todėl itin aktualu, kad įsakymo projektas tiesiogiai (siunčiant lydraštį) pasiektų visus suinteresuotus asmenis (šiuo atveju tai taikytina asocijuotoms organizacijoms). Iš lydraštyje nurodytų adresatų susidaro įspūdis, kad Projektas buvo pateiktas derinti daugiausia suinteresuotoms institucijoms, arba finansiškai ar kitaip

susijusioms ir/ar priklausomoms nuo Aplinkos ministerijos nevalstybinėms organizacijoms. **Prašome pateikti Projektą derinimui nepriklausomiems, nesusaistytiems finansiniais ryšiais su Aplinkos ministerija subjektams. Siekiant argumentų (pastabų) pusiausvyros, projektas lydraščiu teiktinas aplinkosauginėms organizacijoms.**

XVII APIBENDRINIMAS.

Projekto rengėjų pateiktuose dokumentuose pasigendame bent menkiausių argumentų (kokių nors mokslinių tyrimų, techninės dokumentacijos (dėl radarų), techninių priemonių bandymo rezultatų) dėl siūlomų pakeitimų. Akivaizdu, kad tikrieji projekto rengėjai (Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija) šį teisės aktą parengė sau itin palankiu reguliavimu. Tikime, kad Aplinkos ministerija išliks objektyvi ir ištikima vienai iš pagrindinių savo misijų – užtikrinti biologinės įvairovės išsaugojimą. Nors šiuo metu VE vystytojų dėka teisės aktuose vis dažniau atsiranda viršesnio viešojo intereso sąvoka (dažniausiai siejama su atsinaujinančia energetika), primintina, kad LR Konstitucija įtvirtina tikruosius viešuosius interesus, kurie jokiais teisės aktais negali būti paminami (54 straipsnis)

„Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos išteklių.“

„Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją.“

Prašome įsakymo projektą pataisyti pagal pateiktas pastabas arba (jei į jas nebus atsižvelgta) derinimo lentelėje pateikti išsamius neatsižvelgimo motyvus. Jei Aplinkos ministerija matys poreikį gyvai aptarti pateiktas pastabas – esame pasirengę susitikimo metu tai padaryti.

Elektroninio pašto adresas kontaktams: dokumentai@krastovaizdis.eu.

Pagarbiai,

Asociacijos „Kraštovaizdis“ prezidentas

Teisutis Buda